

35
2018
2019



שירי שוליה נודד

הקאמרטה הישראלית ירושלים

מייסד ומנהל מוזיקלי: אבנר בירון

חברי התזמורת					
כינור ראשון מתן דגן* נטשה שר* כרמלה ליימן** יוקי אישיזאקה דניס ג'רסי רומן יוסופוב מיכאל פביה	כינור שני הדס פבריקנט* אדוארד רזניק* אומרי צח ארנולד קוביליאנסקי מיכאל קונצביץ' קרן שושני	ויולה מיכאל פלסקוב* דור שפרבר* בוריס רימר אדוארד שובייב אנדריי שפלינקוב	צ'לו צבי אורליאנסקי* מרינה כץ* אלכסנדר סינלניקוב** אסתר ולדָרס קונטרבס דמיטרי רוזנצוויג* שי פקר	חליל אסתי רופא* אבוב מוקי זוהר* אורי מירז	בסון מאוריצי פאז* קריסטיונס גריגס קורן יער אלון ראובן* רות ורון כלי הקשה קרן פנפיימון־זהבי*

נגנים אורחים | פסנתר איריס גלוברזון־הירש; הרמוניום אירינה רוזניב; קלרינט עלי אבן, עידו אזרד;
קרן איתמר לשם, שיר פרקש; כינור סמדר שידלובסקי

חברי העמותה וחברי הוועד המנהל					
עו"ד יאיר גרין*, יו"ר אבנר אזולאי יעקב אייזנר* פרופ' רות ארנון* פרופ' שלמה בידרמן	ד"ר יורם בלשר* פרופ' אבי בן בסט רו"ח תלמה ברבשקנולר פרופ' בני גיגר* אפרת וימן גרשוני*	אילן דה פריס* פרופ' משה הדני* גרשון זוהר יהודה זיסאפל רות חשין*	משה מיכלס* פרופ' מנחם פיש אורלי פרומן* ד"ר שמואל קבילי* רו"ח רענן קופ*	פרופ' אורי קרשון פרופ' דפנה שוורץ* ד"ר לאה שמיר־שנאן ברוך שלו דב שפיר	

צוות הניהול		
מנהל כללי: יורם יונגרמן מנהל אדמיניסטרטיבי: מיכאל קונצביץ' מפקיקה: ענת ריכטר	רכז תוכני מוזיקה: ד"ר רון מרחבי מנהלת שיווק: שרה טיילור דוד מנהלת מכירות: דגן פדר	מנהלת משרד: סימה גיאלצ'ינסקי מנהל במה: ואלרי אקסינוב הנהלת חשבונות: שרית יצחקי

מחלקת מנויים: 1-700-55-2000 / בימים א'-ה' 09:00-17:00

משרד התזמורת: רח' ההגנה 13, הגבעה הצרפתית, ירושלים / טל: 02-5020502 / פקס: 02-5020504
כתובתנו באינטרנט: www.jcamerata.com / אימייל: info@jcamerata.com

התזמורת נתמכת על ידי: משרד התרבות והספורט | עיריית ירושלים, האגף לתרבות ומסתייעת בתורמים שונים.

35
2018
2019

ירושלים / תיאטרון ירושלים

יום ג', 30.4.19 בשעה 20:00

הקונצרט יועבר בשידור חי בכאן קול המוסיקה

סביון / בית התרבות

יום ה', 2.5.19 בשעה 20:30

תל אביב / מוזיאון תל אביב לאמנות

יום ו', 3.5.19 בשעה 13:00

מוצ"ש, 4.5.19 בשעה 21:00

יום א', 5.5.19 בשעה 20:00

נס ציונה / משכן הפיס לאמנויות

יום ב', 6.5.19 בשעה 20:00

הקאמרטה מודה לניצה ולד"ר עדו אברבאיה על הרשות להביא מן הדברים שכתבו על "שירי שוליה נודד" של מאהלר לרגל מלאת 100 שנה למות המלחין

כתיבת התכנייה: בני הנדל עיצוב: חגית מימון

שירי שוליה נודד

אבנר בירון מנצח
ג'וליאן ואן-מלרֶטס בריטון (ניו־זילנד)
אלון ראובן קרן יער (ישראל)
רות ורון קרן יער (ישראל)

וולפגנג אמדאוס מוצרט (1756-1791)

סרנדה מס' 6 ("סרנדה לילית") ברה מז'ור ק' 239

י. מרצ'ה

י. מינואטו אָ טריו

י. פינאלה: רונדו

מיוחס ליוזף היידן (1732-1809)

קונצ'רטו לשתי קרנות ולתזמורת במי במול מז'ור

י. אלגרו מאסטוזו

י. רומנצה: אדג'ו

י. רונדו: אלגרטו

גוסטב מאהלר (1860-1911)

"שירי שוליה נודד"

בעיבוד לתזמורת קאמרית מאת שנברג

הפסקה

פרנץ שוברט (1797-1828)

לידה: "שר היער" בעיבוד רָגֶר

"אָל המוזיקה" בעיבוד רגֶר

אנטונין דבוז'אק (1841-1904)

סרנדה לכלי נשיפה, לצ'לו ולקונטרבס,

ברה מינור אופ' 44

י. מודרטו, קואזי מרצ'ה

י. מינואטו אָ טריו

י. אנדנטה קון מוטו

י. פינאלה: אלגרו מולטו

חדשנות ומעוף מאפיינים את אבנר בירון, המייסד, המנהל המוזיקלי והמנצח הקבוע של הקאמרטת הישראלית ירושלים. בעבודה שיטתית, מאומצת ויצירתית הקנה לתזמורת יוקרה בארץ ובעולם, והופעותיה תחת שרביטו זוכות לשבחי הביקורת, לאמון המנויים הוותיקים ולהערכתם של מצטרפים חדשים.

זוהי העונה ה-35 של הקאמרטת הישראלית ירושלים. מלבד הופעותיה בארץ, הופיעה גם באולמות מרכזיים בפריס, באמסטרדם, בברלין, בלוצרן, בבזל, בז'נבה, במדריד, בניו יורק, בווינגטון, בלוס אנג'לס, בשיקגו, באלסקה, בבייג'ין, בשנחאי, בטביליסי, בירוואן, בסידני, במלבורן, בבנגקוק ובוורשה.

מובן מאלי, כי עמוד התווך של רפרטואר הקאמרטת בנוי מנכסי צאן הברזל של המוזיקה הקלאסית לדורותיה ולסגנונותיה. עם זה, בעת תכנוני הרפרטואר השנתיים, אבנר בירון בוחר לשלב, לצד יצירות אהובות של יוצרים בעלי שם, גם יצירות מסקרנות ונדירות מן המוזיקה העולמית שאין מרבים להשמיע באולמי הקונצרטים. כמו כן הוא מזמין בעבור התזמורת יצירות חדשות ממלחינים ישראלים.

את הקריירה המוזיקלית שלו החל אבנר בירון כחלילן בתזמורת הפילהרמונית הישראלית ובתזמורת הקאמרית הישראלית. לפני כן למד ביולוגיה באוניברסיטה העברית והשתלם בניצוח

באקדמיה למוזיקה בווינה ובמוצרטאום של זלצבורג. גישתו למוזיקה ולאינטרפרטציה מושפעת מהשכלתו הרחבה במוזיקה ובמדע. כחלילן הירבה להופיע בהרכבים קאמרליים וברסיטלים, וניהל כיתות אמן רבות משתתפים בארץ ומחוצה לה. כמורה וכמחנך העמיד דורות של חלילנים ושל מורים לחליל. הוא הקים בזמנו את "אנסמבל סולני הגליל", הרכב וירטואוזי שזכה להצלחה בין-לאומית בזמן קצר.

אבנר בירון ניצח על התזמורת הפילהרמונית הישראלית, התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור, התזמורת הסימפונית חיפה והסינפוניה באר שבע, והוא מוזמן לניצח על תזמורות ברחבי העולם. כמו כן כיהן כמנהל המוזיקלי של פסטיבלים, ביניהם "אבו גוש" ו"ימי מוזיקה וטבע בגליל".

ב-1994 החל בירון לכהן כראש האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. בשלוש הקדנציות של כהונתו הצעיד את האקדמיה להישגים מרשימים: הוא יזם את פתיחתה של מחלקה למוזיקה מזרחית, הקים את התזמורת הקאמרית של האקדמיה ויסד את הפקולטה למוזיקה רב תחומית. בירון נבחר לכהן כחבר הוועדה המתמדת של ארגון האקדמיות הגבוהות למוזיקה באירופה (AEC).

בשנת 2005 זכה בפרס שרת החינוך על מצוינות ותרומה אמנותית רבת שנים בתחום המוזיקה בארץ, ובשנת 2013 העניק לו משרד התרבות והספורט פרס ע"ש אריק איינשטיין ליצרים שתרמו להתפתחות התרבות הישראלית לדורותיה.





של שומאן בפסטיבל לידר באוקספורד והרקוויאם של פורה עם תזמורת הפסטיבלים האנגלית ברויאל אלברט הול בלונדון. בריטלים הופיע בעונה השוטפת ובקודמת לה עם הפסנתרנים כריסטופר גלין, ג'יימס בֶּיו (Baillieu), נייג'ל פוסטר וג'וליוס דרייק.

ואן מלרֶטס קצר לא מעט פרסים: אשתקד העפיל למקום הראשון בתחרות הליד הגרמני במונטריאול וזכה בפרס מורין פורסטר הקנדי, ב-2017 הוענק לו פרס קרן כהן בוויגמור הול הלונדוני ופרס קתלין פרייר, וב-2015 זכה במענק ע"ש זמרת המצוֹסופרן המנוחה מורין להאן (Lehane).

זאת הופעתו הראשונה עם הקאמרה.

ג'וליאן ואן מלרֶטס, יליד עיר קטנה בצפון האי הצפוני של ניו זילנד, הרחיק אל דרום האי הדרומי, אל אוניברסיטת אוֹטְגוֹ שבעיר דְּנִיֶּדִין כדי ללמוד שם מוזיקה ושפות. אחרי תום לימודיו, הרחיק עוד, אל לונדון, להשתלם באמנויות הזמרה בבית הספר הבין-לאומי לאופרה של הקולג' המלכותי למוזיקה. היום ואן מלרֶטס מופיע בתפקידים אופראיים, בקונצרטים ובריטלים ברחבי אירופה ומחוצה לה.

בין תפקידיו האופראיים: אפולו ב**אורפיאו** של מונטוורדי באופרת אוֹטְגוֹ, גוסטבו ב**פֶּרְמוֹנְדוֹ** של הנדל בפסטיבל הנדל בלונדון, נְרְדוֹ בהגננת המדומה של מוצרט, מר גֶּדְג' ב**אלברט הרינג** של בריטן ופון אייזנשטיין בה**עטלף** של י' שטראוס בקולג' המלכותי למוזיקה, שונאר ב**לה בוהם** של פוצ'יני באופרה הניו־זילנדית ובאחוזת האָדוֹ בסקוטלנד, דנדיני ב**לה צ'רנטולה** של רוסיני בדיווה אופרה בלונדון והתפקיד הראשי ב**ביבגני אוניגין** של צ'ייקובסקי עם הפילהרמונית של קיימברידג'.

בין הופעותיו הקונצרטיות: **יוהאנס פסיון** של באך ו**משיח** של הנדל עם תזמורת סנט ג'ון הלונדונית, **כרמינה בורנה** של אורף בסנייפ מלטינגס, **רקוויאם המלחמה** של בריטן בקתדרלות לינקולן וסְלִיֶסְבֶּרי, **שירי עם אמריקניים ישנים** של קופלנד בֶּיֶנסוֹ שבפינלנד, **שירי מות ילדים** של מאהלר עם תזמורת קנזינגטון, **מחזור שירי היינה**



אלון ראובן החל ללמוד נגינת קרן יער בהיותו בן עשר עם יעקב קלינג. כעבור שנתיים הופיע כסולן עם תזמורת ובשידורי רדיו וטלוויזיה. אחרי שירותו הצבאי, בעת לימודיו אצל דיויד ג'ולי (Jolley) בבית הספר הגבוה למוזיקה של מנהטן, ייסד אנסמבל קאמרי ב-International House הניו יורקי. אחר כך השתלם אצל פרופ' פרידריך אדם באקדמיה ע"ש ליסט בבודפשט.

עם שובו ארצה נתמנה לנגן הקרן הראשי של התזמורת הקאמרית הקיבוצית, ואחר כך היה לנגן הקרן הראשי של הקאמרטרה הישראלית ירושלים, תפקיד שבו הוא מחזיק עד היום. לחם חוקו הוא מוזיקה קלאסית ובארוקית. הוא מופיע עם "הפרויקט הקאמרי הישראלי", ב"מי מוצרט באַלמָא" ועם האנסמבלים "המאה ה-21", "מיתר" ו"בארוקדה". לעתים הוא מנגן גם בכלי נשיפה עתיקים.

אלון מלמד, מעביר כיתות אמן ומנחה קבוצות קרן יער של הפילהרמונית הצעירה ושל תזמורת הנוער הלאומית, והוא חבר בצוות ההיגוי של "יום הקרן הישראלי" שליד המרכז למוסיקה ירושלים והפילהרמונית הישראלית. התקליטור Horn Quest, שבו הוא מנגן עם הסופרן קרן הדר ועם הפסנתרן יוני פרחי, יצא ב-2010. אלון הוא אביהם של נעמה, אייל ונועה, והוא חובב ספורט אתגרי.



רות ורון למדה נגינה בקרן יער אצל יעקב מישורי באקדמיה הישראלית למוסיקה ע"ש רובין בתל אביב והשלימה תואר ראשון במדעי החברה והרוח באוניברסיטה הפתוחה. בין מוריה בארץ היו גם יעקב קלינג וגיימס קוקס, ובארצות הברית למדה אצל פיטר לַנְדְגֶרן והשתתפה בכיתות האמן של הרמן באומן ובארי טְקוֹל. ב-1987 זכתה בתחרות קרן המוזיקאים ובשנות לימודיה קיבלה מלגות מקרן התרבות אמריקה-ישראל. במסגרת שירותה הצבאי במעמד מוזיקאית מצטיינת הופיעה כסולנית עם התזמורת הקאמרית של חיל החינוך.

במחצית הראשונה של שנות התשעים שימשה רות ורון נגנית קרן יער בסימפונית ירושלים, בשנים 1995-2000 כיהנה כנגנית קרן ראשונה בקאמרטרה הישראלית ירושלים, ובמשך 13 שנים אחר כך הייתה נגנית קרן ראשונה בתזמורת נתניה הקאמרית הקיבוצית. אל שורות הקאמרטרה שבה ב-2015. בתזמורות אלה ובתזמורות הסימפוניות של חיפה וראשון לציון הרבתה להופיע כסולנית.

ורון השתתפה בפסטיבל קול המוסיקה בגליל העליון ובפסטיבל רולַנְדְסְטָק ושלזוויג-הולשטיין בגרמניה, ניגנה בהרכבים "נגני ואן ליר" ו"אנסמבל המאה ה-21" והיא חברה מייסדת באנסמבל "תמה" ובחמישיית "קפריזה". זה 25 שנה ורון מלמדת בקונסרבטוריונים, וכיום היא מורה לקרן יער במרכז למוזיקה רעננה.



חווה אלברשטיין והקאמרטה קונצרט בסדרת "השתקפויות"

לראשונה בישראל תשיר חווה בליווי הקאמרטה שירים בידיש שהלחינה לשני אלבומי המופת שלה "לעמעלע" ו"הבאר" (די קרעניצע), לצד שירים נוספים מן הרפרטואר העשיר שלה. הקונצרט ייפתח בשתי יצירות מאת פרוקופייב: סימפוניה מס' 1 (הקלאסית) ופתיחה על נושאים יהודיים.

שלומי שבן פסנתר
אבנר בירון מנצח

תל אביב: בית האופרה, המשכן לאמנויות הבמה

יום א', 7.7.19 בשעה 20:00

ירושלים: תיאטרון ירושלים, אולם שרובר

יום ב', 8.7.19 בשעה 20:00

חיפה: אודיטוריום חיפה

יום ד', 17.7.19 בשעה 20:00

לכרטיסים: קופת התזמורת 1-700-55-2000

www.jcamerata.com



קנטטה לשבת וליום א'

טים בראון מנצח

הדס פארן-אסיה סופרן (ישראל)

אלון הררי קונטרטה-טנור (ישראל)

מרסל בקמן טנור (הולנד)

גיא פלץ בריטון (ישראל)

מקהלת מורן בניהולה המוזיקלי של **נעמי פארן** (ישראל)

מרדכי סתר / קנטטה לשבת

באך / קנטטה "איש עלוב שכמותי" רי"ב 55

ג'ון איירלנד / "סוויטה לגבעות דאונלנד"

באך / קנטטה "עורו" רי"ב 140

ירושלים: תיאטרון ירושלים

יום ג', 25.6.19 בשעה 20:00

סביון: בית התרבות

יום ה', 27.6.19 בשעה 20:30

תל אביב: מוזיאון תל אביב לאמנות

יום ו', 28.6.19 בשעה 13:00

מוצ"ש, 29.6.19 בשעה 21:00

יום א', 30.6.19 בשעה 20:00



מרצה (מאסטרו) / מינואטו אָ טריו / פינאלה: רונדו (אלגרטר אדג'ראלגרו)

בינואר 1776, בחודש שבו החל העשור השלישי של חייו, עדיין בזלצבורג, הלחין מוצרט את הסרנדה הזאת, השישית במניין. המונח סרנדה מתקשר בתודעתנו עם שירתם של שְׁכוּרֵי־אהבה תחת מרפסותיהן של יפהפיות לעת ליל. לא כך היה בימי מוצרט, כלומר, לא רק כך. הסרנדה* הייתה גם יצירה כלית שהוזמנה במיוחד לרגל התכנסות חגיגית של משפחה אמידה או לקראת טקס סיום של מחזור אוניברסיטאי, וגם לשם כיבודו של רם־מעלה. הסרנדות הושמעו לרוב בחוצות, בלילות נעימי מזג, שהרי זה מקבץ המשמעויות של המילה האיטלקית sereno: "בהיר", "שלי", "רוגע".

ואמנם סרנדה זו, בעלת הכינוי הטאוטולוגי, מקבלת את פנינו בהירה ורוגעת, אך גם רצופת הפתעות, המצטרפות לידי מופע שופע הומור: פאוזות טעונות מתפוצצות לידי התפרצויות עזות, מחול כפרי כבד־רגליים פורע את העדינות שקדמה לו, דיאלוגים מוזיקליים מלאי חן מתנהלים בין הנגנים.

אגב נגנים, כבר התזמור מבדל את הסרנדה הלילית משאר סרנדות מוצרט. רובן כתובות לשילוב של כלי נשיפה וכלי קשת, וכאן כלי הנשיפה נעדרים, והקשתנים מפוצלים לשתי קבוצות, כאילו בקונצ'רטו גרוסו בארוקי מדובר: קבוצה סולנית עשויה כינור ראשון ושני, ויולה וקונטרבס, ומולה אנסמבל בעל הרכב דומה, אך במקום קונטרבס יש צ'לו. השותף המפתיע באנסמבל ב' הוא תוף דוד, שכבר היה מי

הסולנית. שני הכינורות משוחחים, והוויולה והקונטרבס מוסיפים עומק.

ואז, כשניצוץ בעינו, ניגש מוצרט אל מנעמי **הרונדו** המסיים, מהיר בתחילתו, נינוח באמצעו וסוער בסיומו. נושא ראשון פוגש נושא שני, הכינורות הסולנים מחקים זה את זה, מתחרים זה בזה, מקניטים זה את זה, שוחקים זה עם זה ומשתעשעים להם**, עוצרים... ממשיכים ונהנים. ועמם שני האנסמבלים. מי מן המאזינים שאינו מחייך כאן, כנראה הכריעוהו טרדויותיו.

שהשווה את צירופו לכאן להוספת כפית קפה לכוס חלב בסוכר. אורך הסרנדה חורג גם הוא מן הנורמה: אם רוב הסרנדות של מוצרט מכילות שבעה או שמונה פרקים, כאן יש שלושה בלבד.

תחילת הפרק הראשון, **מרש מלכות**, מוגש על ידי טוטי. כאשר מתחילה הקבוצה הסולנית לזמר שיר לירי וחביב, השירה נפרעת חיש – כבר כאן ההומור מתחיל – על ידי פיזיקטי נוקשים של אנסמבל ב' מגובים על ידי נקישותיו הקשות של הטימפני.

המינואט מתנהל כמחול כפרי של אוס־פה־פה, אוס־פה־פה, וכדיאלוג בין שני האנסמבלים. משקלו משולש, כמובן, ורבות בו החזרות על סגמנטים, כאשר התוף, בשילוב עם כלי הקשת נמוכי הצליל, מכתוב – כמעין מנצח פנימי – את הקצב לכול. **בטריו**, בעל משקל 3/4 אף הוא, אנסמבל ב' דומם, ומותיר את הזירה לקבוצה

*או: דיברטימנטו/דיברטיסמן (בידור) או

נטורנו/נוקטורן/ נכטמוזיק (מוזיקת לילה).

**גדעון קרמר, בהופעה במוצרטאום זלצבורג,

הרשה לעצמו לתבל שתי קדנצות בפיסת

כליזמר ובקמצוץ צ'רדש מונטי...

אלגרו מאסטוזו / רומנצה: אדג'ו /

רונדו: אלגרטו

באמצע המאה ה-20 נודע לקהיליית המוזיקה כי את סימפונית הצעצועים הלחין לא היידן, כפי שחשבו עד אז, אלא לאופולד מוצרט. ואז, לפתע, שונה הייחוס והועבר לנזיר הבנדיקטיני אדמונד אַנגְרֶר. ערפל דומה מרחף סביב הקונצ'רטו לשתי קרנות שנשמע היום, שבו שני הסולנים מוכשרי־הנשף מתברכים במרוצת תווים מעלה־מטה, בדילוגים נחשונים ובדיאלוגים. אלא ש... אין יודעים לבטח מי המלחין.

J. Haydn: Concerto for two horns in E flat major (Rosetti)
זעם מגיב יוטיוב, לאמור: "מדוע אתם מפרסמים יצירות שיש ספק לגביהן תחת השם היידן אם לא הוא הלחין אותן? למה שלא תעלו אותן פשוט תחת שמו של המלחין האמיתי, רוזטי?! צודק.

על פרטיטורת הוצאת קלמוס שבידינו כתוב אפרפר על גבי לבנבן "מיוחס ליוזף היידן", ובמאמרו של המוזיקולוג האמריקני רוברט ריגלי, שכותרתו "יוזף היידן?" הוא מסביר: "בסוף המאה ה-18 לא היה המושג "זכויות יוצרים" באופק. היידן היה המלחין האהוב והמוכר (בשתי דרכי הניקוד) בעולם, ולכן נטו מו"לים ואמרגנים ליחס לו יצירות לא לו.

לשם המחשה מצטט ריגלי סיכום של עמיתו מְקִינְטֵר, ולפיו יוחסו להיידן (!)167 מסיות, כאשר בעצם הלחין רק 14.

מחקר אחר, של הצ'לן־מנצח־מוזיקולוג הסקוטי ג'ורג' קֶנוֹוי, מראה כי משלושת הקונצ'רטי לצ'לו המיוחסים להיידן, אחד, ברה מז'ור, באמת שלו, עוד אחד, גם הוא ברה מז'ור, אינו שלו ואין יודעים של מי, והשלישי, בדו מז'ור, נוצר כנראה בידי הצ'לן היהודי־בוהמי דויד פּוֹפֶר (1843-1913), שהכריז בזמנו כי הסתמך בעמלו על סקיצות של היידן.

שתי דרכי בירור עומדות לפני החוקר המבקש לדעת אם יצירה המיוחסת להיידן אמנם שלו:

- הבדיקה החוץ־מוזיקלית, הבוחנת אם היצירה מוזכרת בקטלוג של היידן או של מעתיקו אֶלְסֶלֶר או במכתבים או ביומנים כלשהם.
- הבדיקה הסגנונית־איכותנית, החוקרת האם יש ביצירה תמות או מאפייני תזמור, טקסטורה או ארכיטקטורה שיש להם מקבילות ביצירות היידן "בטוחות" והאם "רמתה" תואמת בעל שיעור קומה כהיידן?

נאמר מיד: הקונצ'רטו הכפול לקרן ולתזמורת, אף כי "אושר" בידי הובוקן*, אינו מופיע ברשימת היצירות שערך היידן בזמנו ושהתגלתה ב-2008.

אשר להערכות הסגנוניות־איכותניות, אלה הובילו את החוקרים לשני אבות אלטרנטיביים. האחד הוא מיכאל היידן, אחיו של יוזף, אשר כמותו החל את דרכו במקלהת הילדים של הקתדרלה הווינאית סנט סטפן, ולאורך ארבעה עשורים הלחין מאות יצירות שזכו להערכה רבה.

המועמד האחר, הסביר עוד יותר, הוא הצ'כי פֶרְנֵטְשֶק אנטונין רֶסְלֶר (Rössler), קונטרבסאיסט ומלחין, שנטל לו יום אחד את השם האיטלקי פרנצ'סקו אנטוניו רוֹזֶטִי, ובשבתו בגרמניה הלחין מאות יצירות, ובהן 51 סימפוניות, 76 קונצ'רטי ו-41 יצירות דתיות, שהמפורסמת בהן היא רקוויאם למוצרט.

סוברים כי את הקונצ'רטו הכפול חיבר רוזטי ב-1784 בעיר הדרום־גרמנית וֶלְרֶשְטֵיין בעבור צמד נגני הקרן נְגֶל וצִינְרֶצִינְה, לצד קונצ'רטי נוספים לקרן.

תרועת צוותא של שתי הקרנות פותחת, והיא מזכירה קריאות התכנסות לציד. **בפרק הראשון**, אלגרו מאסטוזו, רפליקות הסולנים נעות בין הכרזה למהורהרות, בין מתיקות לוויטואוזיות, עם פה ושם חזרה לקריאות הציד שבתחילה. האבוב וכלי הקשת מביעים תמיכה, ולעתים מגישים נקודות מתח ודרמה. **הפרק השני**, האטי, הוא רומנסה נוגה ושירתית.

בפרק השלישי, רונדו במשקל 6/8, החדווה חוזרת, ועמה אווירת הציד הווירטואלי. מומחה למוצרט, האמריקני האוורד רוֹבִינְסֶלְנְדוֹן, טוען כי בכתיבת ארבעת הקונצ'רטי שלו לקרן, שאב מוצרט השראה מן הקונצ'רטי הרבים לקרן של פרנטישק־פרנצ'סקו רֶסְלֶר־רוזטי.

אנתוני ואן הובוקן (1887-1983) מחבר הרשימה הנושאת בביגרפית של יצירות היידן, כגון רשימת קכל אצל מוצרט ורי"ב של באך.

בין השנים 1883-1885, בעת שכינה כמנצח־משנה באופרה של קֶסֶל, התאהב מאהלר בזמרת, יוהאנה ריכטר שמה. האהבה – הנכזבת, יש לומר – שימשה השראה לחיבור יצירתו הגדולה והבשלה הראשונה: המחזור "שירי שוליה נודד". את מילות ארבעת השירים חיבר מאהלר עצמו והקדישם ליוהאנה. הכותרת הייתה "סיפורו של שוליה נודד: ארבעה שירים לקול נמוך ולתזמורת – תמצית לפסנתר". לאחר עשור, ב-1896, הושלמה גירסה שנייה, תזמורתית, עתירת גוונים. ואולם העובדה שמאהלר קרא לגירסת הפסנתר "תמצית", מעידה כי חשב מראש לעבד אותה לתזמורת.

דמות השוליה הנודד מזכירה את גיבוריו של שוברט במחזורים "הטוחנת היפה" ו"מסע חורף". זה גבר צעיר, שבגין אהבה נכזבת נד בעולם בחיפוש נואש אחר שלוה. בהחלט דמות שכיחה בספרות הרומנטית. אך בניגוד ל"מסע חורף" של שוברט־מילר, "שירי שוליה נודד" מתארים "מסע אביב" קצר, שגיבורו הוא... מאהלר. ידועים דבריו, "אני חסר־בית בחזקה שלישית: כבוהמי באוסטריה, כאוסטרי בין הגרמנים, כיהודי בעולם – פולש בכל מקום, תמיד אורח בלתי קרוא".

אם הנודדים הארציים קשורים אצל מאהלר לסבל ולתלאות, הרי שבמובן הרוחני יש בהם חיפוש זהות והגשמה עצמית ומהלך אינסופי השואף מעלה. אלמנט הנדידה בא לידי ביטוי גם במוזיקה, בטכניקת הלחנה הידועה כ"טונליות נודדת" (מושג שטבע לימים שנברג). כלומר, יצירה או פרק עשויים להתחיל בסולם אחד ולהסתיים

באחר, בניגוד לאקסיומת המוזיקה המערבית, שיצירה מסיימת לעולם בסולם הפותח, לסמן "סגירת מעגל". מאהלר היה המלחין הראשון ששבר כלל זה והפך את הטונליות הנודדת לעקרון שיטתי ביצירתו.

השיר הראשון הוא היחיד במחזור שרוב מילותיו נטולות מאסופת השירה הגרמנית העממית "קרן הפלא של הנער". המוזיקה מדגימה יפה את השפעת המוזיקה הצ'כית על מאהלר. הסלסול הפותח בקלרינט הוא מחווה לקישויות בארוקית, נכון, אבל גם שואב השראה מן הסלסולים הצ'כיים האופייניים, שניתן למצוא גם אצל דבוז'אק ויאנאצ'ק. חילופי הטמפו והמשקל בשיר מזכירים את מחול הפוריאנט הבוהמי.

השיר השני הוא השיר המאושר במחזור... עד שמגיעים לבית המסיים. בהתאמה המתבקשת בין מלה לצליל, המוזיקה מסתיימת בצלילים נוגים ומשתפלים, ונעימת הזמר נותרת תלויה באוויר.

השיר השלישי דרמטי־קלומי. "סוער ופראי", היא הוראת הביצוע. ואכן המוזיקה ממחישה בעוצמה מתפרצת את חדות הסכין. כאן מתגלה מאהלר הדמוני, במוזיקה חריפה, כמעט אלימה: הקול זועק עד לחספוס, העוצמה רבה, הצלילים צורמים והמהירות גדולה. בסערת הרגש והלמות הלב הפראית, רגע ההרפיה היחיד הוא אפיזודה מדיטיטיבית, דוגמה לדיאלקטיקה של מאהלר. לתחושת הכאב מתלווה 'מוטיב האנחה', שני צלילים יורדים על המלים "אויה!"

הכאב בא לידי ביטוי במוזיקה בשני אופנים מנוגדים: התפרצות כעוסה ודעיכה.

בשיר הרביעי, שתי עיני הכחול של האהובה משלחות את הגיבור אל נדודי דרכו האחרונה לצלילי מארש אֶבֶל. שלא כגיבורו של "מסע חורף" של שוברט, הממשיך בנדודי אין קץ, הנודד של מאהלר מוצא שלוה. פתרון הקונפליקט בין אהבת החיים והטבע לבין ייסורי האהבה הוא המוות הגואל, שסמלו – כמו ב"מסע חורף" – עץ התרזה. עיני התכלת של האהובה, היסוד הגורם לייסורים, מצטרפות למופעי הצבע הכחול של מאהלר, אצלו צבע מאיים ומכאיב: העיניים שבשיר השלישי ריחפו בשמים והכאיבו לו כסכין חדה, משלחות אותו כאן למרחקים. כשהוא רואה בדרכו את עץ התרזה, הכאב והצער מִפְנִים את מקומם לתחושת שלווה עילאית, והמוזיקה ממריאה אל ספירה אחרת, שמימית, המתבטאת גם במעבר ל"סולם השלווה" – פה מז'ור.

בצלילי השיר האחרונים המוזיקה חוזרת למארש האבל ולסולם המינורי. כדברי מאהלר, "שבנו/לא שבנו אל ההתחלה." תנודת הלוח ושוב בין מז'ור למינור היא אחד הלייטמוטיבים הסימבוליים' אצל מאהלר ומשמשת סמל לחילופי יום ולילה, סדר וכאוס, ואולי גם למרירות מתיקות של ההשלמה.

*המאמר מבוסס על מאמר מפורט של ניצה אֶבְרָבָאָה משנת 2011, שנכתב לרגל מלאת מאה שנה למותו של מאהלר.

שירי שוליה נודד

מס' 1

עת תחג חמדתי חג כלולות עליז,
יבאני יום אבל.
אעלה אל קיטוני, קיטוני אפל,
ועל חמדתי אבכה, אבכה על חמדת לבבי.

ציץ כחל! אל תבל!
צפרי קולך ערב, באחו תשוררי!
הו, מה יפה הוא העולם!

אל זמר, אל לבלב, האביב הן תם!
עת זמירות חלפה עברה.
עם בא הערב, על משכבי,
אני הוגה בכאבי.

מס' 2

אשוטט לי בשדה,
טל בעשב עוד זוהר,
וקיכלי אלי אומר:
"הי בחור, בקר טוב! מהר ענה:
האין העולם נאה? עולם נאה?
צח, זך, מצחצח!
זה עולם שאין בו פגם."

גם פעמונית תצהיל
לי פנים, חדוה כלה,
מצלצלת ציל-צליל-צליל
ברכת בקר טוב שלה:
"האין העולם נפלא? עולם נפלא?
צח, זך, מרוח,
זה עולם כלו משלם."

SONGS OF A WAYFARER

No. 1

Wenn mein Schatz Hochzeit macht,
Hab' ich meinen traurigen Tag!
Geh' ich in mein Kämmerlein, dunkles Kämmerlein,
Weine, weine um meinen Schatz, um meinen lieben Schatz!

Blümlein blau! Verdorre nicht!
Vöglein süß! Du singst auf grüner Heide.
Ach, wie ist die Welt so schön!

Singet nicht! Blühet nicht! Lenz ist ja vorbei!
Alles Singen ist nun aus!
Des Abends, wenn ich schlafen geh',
Denk' ich an mein Leid, an mein Leide!

No. 2

Ging heut' Morgen über's Feld,
Tau noch auf den Gräsern hing;
Sprach zu mir der lust'ge Fink:
"Ei du! Gelt? Guten Morgen! Ei, gelt?
Du! Wird's nicht eine schöne Welt?
Zink! Zink! Schön und flink!
Wie mir doch die Welt gefällt!"

Auch die Glockenblum' am Feld
Hat mir lustig, guter Ding',
Mit den Glöckchen, klinge, kling,
Ihren Morgengruß geschellt:
"Wird's nicht eine schöne Welt?
Kling, kling! Schönes Ding!
Wie mir doch die Welt gefällt! Heia!"



אז החל בְּשֶׁמֶשׁ אור
העולם לְהִתְנַצֵּץ.
כל הַצְּבָעִים זָהְרוּ בְּשֶׁמֶשׁ אור,
קִטְנִים, גְּדוֹלִים, גם פָּרַח גם צְפוּר.
בְּקָר טוֹב! בְּקָר טוֹב! הַאִין הָעוֹלָם נָאָה?
נָאָה יָאָה. עוֹלָם יָפֵה!

גם אֲשֶׁרִי עֵתָה יִזְרַח?
לא, לא! זֶה אֲשֶׁר בּוֹ אֶחְפֹּץ,
לִי אֵף פֶּעַם לֹא יִפְרַח!

מס' 3

סָכִין לוֹהֵט נְעוּץ בִּי, סָכִין לִי בְּתוֹךְ הַלֵּב.
אוֹיָה! אוֹיָה!
חוֹתֵךְ עֵמֶק בְּכָל שְׂמֵחָה, חוֹתֵךְ עֵמֶק עַד כָּאֵב.
אֵה, זֶה אוֹרַח רָשָׁע וְטוֹרֵךְ,
לֹא נוֹתֵן לִי מְנוּחַ אֵף רִגַע קָטָן,
לֹא בְיוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה עֵת אִישׁוֹן.
אוֹיָה! אוֹיָה!

בְּשָׁמַיִם אֲנִי מִסְתַּכֵּל,
זוּג עֵינַיִם כְּחֻלוֹת שָׁם מְרַחֵף.
אוֹיָה! אוֹיָה!
בְּשָׂדֵה הַצֵּהָב אֲנִי מְטִיל,
אֲרָאָה מְרַחוֹק אֶת הַשְּׁעָר הַזָּהָב בְּרוּחַ מְתַנּוֹפֵף.
אוֹיָה! אוֹיָה!
מִחֻלּוּמֵי אֲנִי מְבָהֵל,
וְצִחּוּקָה שֶׁל כֶּסֶף מְצַלְצֵל בְּאָזְנֵי.
אוֹיָה! אוֹיָה!
לְוַאי בְּאֶרֶץ הַמַּתִּים אֶהְיֶה מוֹטֵל,
לְעוֹלָם לֹא אֶפְקַח עוֹד אֶת עֵינַי.

Und da fing im Sonnenschein
Gleich die Welt zu funkeln an;
Alles Ton und Farbe gewann im Sonnenschein!
Blum' und Vogel, groß und Klein!
"Guten Tag, ist's nicht eine schöne Welt?
Ei du, gelt? Schöne Welt!"

Nun fängt auch mein Glück wohl an?
Nein, nein, das ich mein',
Mir nimmer blühen kann!

No. 3

Ich hab ein glühend Messer, ein Messer in meiner Brust.
O weh! o weh!
Das schneidet so tief in jede Freud und jede Lust, so tief!
Ach, was ist das für ein böser Gast!
Nimmer hält er Ruh, nimmer hält er Rast,
Nicht bei Tag, noch bei Nacht, wenn ich schlief!
O weh! o weh!

Wenn ich in den Himmel seh',
Seh' ich zwei blaue Augen stehn!
O weh! o weh!
Wenn ich im gelben Felde geh',
Seh' ich von fern das blonde Haar im Winde wehn!
O weh! o weh!
Wenn ich aus dem Traum auffahr
Und höre klingen ihr silbern Lachen,
O weh! o weh!
Ich wollt', ich läg' auf der schwarzen Bahr',
Könnt nimmer die Augen aufmachen!



מס' 4

שְׁתֵּי עֵינֵי הַכָּחוֹל שֶׁל חֲמֻדָּתִי
אוֹתִי שֶׁלַּחוּ אֶל רַחְבֵּי נֶכֶד.
עֲתָה עָלַי לִלְכֹת מִמְקוֹם חֲמֻדָּה וְיָקָר.
הוּ עֵינֵי הַכָּחוֹל, לָמָּה זֶה הִבְטַחְתָּן בִּי?
עֲתָה אֲדַע רַק כָּאֵב וְצָעַר.

מִבֵּיתִי יִצְאָתִי בְדַמֵּי הַלַּיִל,
בְּדַמֵּי הַלַּיִל, בְּחֶשֶׁךְ, עַל פְּנֵי הָאָחוּ.
דָּרְךְ צָלְחָה שׁוֹם אִישׁ לִי לֹא אָחַל.
לִי אֶהְבֶּה וְצָעַר לְחֻבְרָה אַרְחוּ.

בְּדַרְךְ עַץ תְּרֻזָּה נִקְדָּה,
שָׁם רֵאשׁוֹנָה נִשְׁכַּבְתִּי לִי לִישׁוֹן.
תַּחַת עֵץ הַתְּרֻזָּה, וְהוּא
אֶת שֶׁלֶג נִצּוֹחֲתִיו עָלַי זָרָה.
שׁוֹב לֹא יָדַעְתִּי אֲז, מֶה הַחַיִּים עָשׂוּ,
הַכֹּל, הַכֹּל חָזַר לְהִיּוֹת אַךְ טוֹב:
אֶהְבֶּה, מְכַאוֹב,
עוֹלָם, חֲלוֹם.

תרגום: עדה ברודסקי
מתוך "הליד הגרמני ממוצרט עד מאהלר"
בהוצאת הקיבוץ המאוחד

No. 4

Die zwei blauen Augen von meinem Schatz,
Die haben mich in die weite Welt geschickt.
Da mußt ich Abschied nehmen vom allerliebsten Platz!
O Augen, blau! Warum habt ihr mich angeblickt?
Nun hab ich ewig Leid und Grämen!

Ich bin ausgegangen in stiller Nacht,
In stiller Nacht wohl über die dunkle Heide.
Hat mir niemand ade gesagt, ade!
Mein Gesell war Lieb und Leide!

Auf der Straße stand ein Lindenbaum,
Da hab ich zum erstenmal im Schlaf geruht!
Unter dem Lindenbaum der hat
Seine Blüten über mich geschneit,
Da wußt ich nicht, wie das Leben tut,
War alles, ach alles wieder gut!
Alles! Alles! Lieb und Leid!
Und Welt und Traum!

כמה מילים על העיבוד של שנברג:

בווינה של תחילת המאה ה-20 הורגש המתח החברתי גם באמנות. אמנים אוונגרדיסטים פעלו מול קהל שמרני ועוין, ומבצעים סירבו לעתים לנגן יצירות מודרניסטיות, או אף התנכלו להן. לכן ייסדו ארנולד שנברג וקומץ תלמידיו ומעריציו בשנת 1918 את "האגודה לביצועי מוזיקה פרטיים", שקיימה קונצרטים שבועיים לקהל מנויים מובחר, מבלי לתת מדרס רגל לעיתונאים, למבקרי המוזיקה ולקהל הרחב. המלחינים המושמעים ביותר בקונצרטים אלה היו מאהלר, רָגֶר, דביסי, ראול, סטרווינסקי וברטוק. האגודה התקיימה כשלוש שנים, ובמסגרתה עובדו יצירות סימפוניות להרכב קאמרי. המעבדים השתדלו לשמר את הרוח התזמורתית ואף מצאו פתרונות מברייקים כיצד למסור את עושר הגוונים של המקור באמצעים מצומצמים. כך עיבד שנברג ב-1920, תשע שנים אחרי מות מאהלר, את הגרסה הסימפונית שלו ל"שירי שוליה נודד" לתזמורת קאמרית, וזה העיבוד המונח לפני נגני הקאמרטה היום.

ד"ר עֲדוֹ אֶבְרָבָאִיה

שוברט למד נגינת כינור מאביו, נגינת פסנתר מאחיו הבכור, וממנצחה של מקהלה כנסייתית לא הרחק מן הבית למד שירה ונגינת אורגן. אחרי שידע לנגן גם בוויולה, היה פרנץ לחלק מ"רביעיית שוברט": איגנץ ופרדיננד, שני אחיו הגדולים - כינור ראשון ושני; פרנץ־תיאודור, האב - צ'לו, ופרנץ־פטר הקטן - ויולה.

בסתיו 1808 התקבל שוברט למקהלת חצר הקיסר, לאחר שצלח מבחן כניסה אצל קפלימיסטר סליירי. במקביל, התקבל גם לפנימייה של החצר הקיסרית, ובה השתכללו עוד יכולותיו בנגינה, בשירה ובהלחנה. שם גם קנה לו את רוב החברים שילווחו לאורך חייו ושהיו עמיתיו ליצירה, לאכילה, לסביאה ולהוללות.

על התבלטותו בימי הפנימייה כתב לימים חברו יוזף פון שְׁפָאוֹן, כי כשביקש סליירי מן המורה להלחנה וּנְצֶל רוֹזֵי־צִ'קָה ללמד את שוברט נגינת צ'מבלו, הכריז המורה בתום השיעור השני: "אני לילד הזה לא אוכל לתרום דבר. הכל כבר קיבל מאלוהים". סליירי עצמו נטל את שוברט תחת חסותו ולימדו הלחנה במעונו עד לשנת 1816, הרחק מעבר לשנות תלמודו בפנימייה.

עוד מתאר פון שְׁפָאוֹן כיצד הוא וחבר הפתיעו יום אחד את שוברט בן ה-18 בעת שדקלם את שירו של גתה "שר היער" וכל כולו התרגשות והתעלות: "אחרי שהילך בחדר אנה ואנה, התיישב, נטל נוצה ונייר, ותוך דקות הייתה הפרטיטורה גמורה. בערב, סביב פסנתר הפנימייה, שמענו לראשונה את השיר המולחן, וההתלהבות הרקיעה



שחקים. לרובנו צרם דיסוננס אחד, שחזר בשיר שוב ושוב, אבל רוֹזֵי־צִ'קָה הזקן הסביר בנחת, בהדגימו את האקורד הדיסוננטי על המקלדת, מה התרומה התכנית־אסתטית שתורם הדיסוננס בכל מקום שבו הוא מופיע."

איצבועי סער בתחילת השיר **שר היער** מציירים את דהרת ההיבריס שבה האב נושא את בנו על גב סוס באישון ליל. גם דאגתו מובעת בהם וכמובן - בעתת הנער. בקושי עומדים הפסנתרנים במהירות הנגינה מבלי להשמיט תו או שניים.

המלחין מקס רָגֶר (1873-1916) בחר להמיר בכמה משירי שוברט את הפסנתר בתזמורת:

חליל, אבוב, בסון, צמדי קלרינטים וקרנות, טימפני וכלי קשת. את "דהירת הבעתה" המתעצמת מסר רָגֶר לידי אנסמבל קשתנים. ובהמשך, כשֶׁשָׁר היער מעמיס על הילד פיתוי על־גב פיתוי, החליל ממתיק בקולו.

מתק אמיתי, לא מצמרר, שורר בשיר השני, **אָל המוזיקה**, גם הוא ליד אהוב של שוברט. השיר מסומן מודרטו, כלומר מדוד, ובאמת שתי מידות קושי ומצוקה מזוגות בו יחד עם שתי מידות אושר ונחת. בשעות אפורות, בתוך טבעת החנק של חיי המשורר, המוזיקה מלהיבה את לבו ופותחת לפניו רקיע של אור.

שני פרנץ יצרו יחד את "אָל המוזיקה": פרנץ שוברט ופרנץ פון שוֹבֶר, והדבר נשמע כשעשוע של הגורל. בזמן שהפרנץ האחד, המוזיקאי העני, קנה לו תהילת עולם ביצירותיו, לא הגיע הפרנץ האחר, העשיר, לכל הכרה ספרותית. הזכות היחידה המקבעת אותו בתודעה היא שיתוף הפעולה עם שוברט.

נפשו של פון שוֹבֶר נקשרה בנפשו של שוברט, עד כי בראותו כמה המלחין הצעיר נאנק תחת עול ההוראה במצוות אביו במקום לעסוק בהלחנה, נחלץ לעזור לו כלכלית ואף הזמינו לגור בביתו, בית אמו. שוברט גמל לשובר במחווה יפה: השיר היחידי שבו חיבר גם את המילים היה "פרידה מחבר" לכבוד פון שוֹבֶר, כאשר זה עזב את וינה ב-1817. "אל המוזיקה" חובר ב-1818 אך התפרסם רק ב-1827, שנה לפני מות שוברט.

שׁוֹר הַיַּעַר שׁוּבֵרֵט ד' 328

הַטְקֵסט: יוהאן וולפגאנג פון גתה (1832-1749)
עברית: אמיר אור ואריאל הירשפלד

מי דוהר מאַחר דְרֶךְ לַיְלָה וְסַעַר?
זֶה הָאָב דוֹהֵר וְעִמּוֹ הַנֶּעֶר.
יִלְדוֹ מִצְנָף מִתַּחַת זְרוּעוֹ,
הוּא אוֹחֵז בּוֹ לְבֶטֶח, מִחַם אֶת בְּשָׂרוֹ.

"מה מחויר את פְּנִיָה, בְּנֵי שְׁלִי?"
"הֲלֹא־תִרְאֶה אֶת שׁוֹר הַיַּעַר, אָבִי?
שׁוֹר־הַיַּעַר, עִם כְּתוֹרוֹ וְזַנְבוֹ מִטְלָטֵל?"
"בְּנֵי שְׁלִי, זֶהוּ פִּסַּעַרְפֵּל."

"יֵלֵד נְחֻמָּד, בּוֹא־נָא אֶצְלִי,
מִשְׁחָקִים אֲשַׁחֵק אִתְּךָ לְהַפְלִיא,
שֵׁם עַל גְּדַת הַנְּהָר יֵשׁ זָרִים שֶׁל פְּרָחִים
וְלֹאֲמֵא שְׁלִי יֵשׁ פְּרָחִים זְהוּבִים."

"אָבָא, אָבָא, הֲאִמְנָם לֹא תִשְׁמַע
מֵה לּוֹחֵשׁ שׁוֹר־הַיַּעַר אֵלַי בְּדַמְמָה?"
"הִיָּה שְׁקֵט, יֵלְדִי, וְנִוַּח;
בְּעֵלֵי הַשּׁלֵכֶת מְאֻשֶׁת הָרוּחַ."

"יֵלֵד טוֹב, הֵן תְּבוֹא וְנִלְכָה?
בְּנוֹתֵי הַיְפּוֹת מְחַכּוֹת רַק לְךָ,
אֶת מְחוּל הַלַּיְלָה בְּנוֹתֵי תְּחוּלְלָה
תְּשַׁרְנָה, תְּרַקְדְּנָה, וְאוֹתְךָ תְּעַרְסְלָנָה."

DER ERLKÖNIG SCHUBERT D. 328

Text: Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)

Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?
Es ist der Vater mit seinem Kind;
Er hat den Knaben wohl in dem Arm,
Er faßt ihn sicher, er hält ihn warm.

"Mein Sohn, was birgst du so bang dein Gesicht?"
"Siehst, Vater, du den Erlkönig nicht?
Den Erlenkönig mit Kron' und Schweif?"
"Mein Sohn, es ist ein Nebelstreif."

"Du liebes Kind, komm, geh mit mir!
Gar schöne Spiele spiel ich mit dir;
Manch' bunte Blumen sind an dem Strand,
Meine Mutter hat manch' gülden Gewand."

"Mein Vater, mein Vater, und hörest du nicht,
Was Erlenkönig mir leise verspricht?"
"Sei ruhig, bleibe ruhig, mein Kind:
In dürren Blättern säuselt der Wind."

"Willst, feiner Knabe, du mit mir gehn?
Meine Töchter sollen dich warten schön;
Meine Töchter führen den nächtlichen Reihn
Und wiegen und tanzen und singen dich ein."



"אבא, אבא, אינך מסתכל?
שם בנות שר־היער במקום האפל?
"בני שלי, אני רואה זאת ברורות:
כך זרחות הערבות הזקנות, אפורות."

"אהבתך, דמותך לי קוסמת כל כך,
אם לבוא לא תיאות, בכח אקח!
"אבא, אבא, הוא אוחד בי עכשו!
שר־היער נגע בי ועשה שיכאבו!"

גנח האב, קל כרוח דהר,
כרך בידי את ילדו הנכמר;
אל החצר הגיע אבל ואובד,
בזרועותיו היה הילד מת.

אל המוזיקה

שוברט ד' 547

הטקסט: פרנץ פון שובר (1882-1796)
עברית: עדה ברודסקי

את, אִמְנוֹת, בְּרַב שְׁעוֹת עֲצָבָת,
עַת מַעְגַל חַיִּים פָּרְאִי עָלֶי סוּגֵר,
הַדְּלִקְתָּ לְבִי לְאַהֲבָה נִלְהַבֵּת.
וּנְשִׂאתֵנִי אֶל עוֹלָם נְעִלָה יוֹתֵר.

הַמִּית הַלֵּב שֶׁמִּנְבֵּלְךָ קוֹלַחַת,
בֵּת צִלִּיל שֶׁל קִדְשׁ וְשֶׁל מְתֵק חוֹן,
הִיא לְפָנַי רְקִיעַ אֹר פּוֹתַחַת,
לָךְ, אִמְנוֹת נְאוּה, תּוֹדָה אֶתָּן.

"Mein Vater, mein Vater, und siehst du nicht dort
Erlkönigs Töchter am düstern Ort?"

"Mein Sohn, mein Sohn, ich seh es genau:
Es scheinen die alten Weiden so grau."

"Ich liebe dich, mich reizt deine schöne Gestalt;
Und bist du nicht willig, so brauch ich Gewalt."

"Mein Vater, mein Vater, jetzt faßt er mich an!
Erlkönig hat mir ein Leids getan!"

Dem Vater grauset's, er reitet geschwind,
Er hält in Armen das ächzende Kind,
Erreicht den Hof mit Müh' und Not:
In seinen Armen das Kind war tot.

AN DIE MUSIK

Schubert D. 547

Text: Franz von Schober (1796-1882)

Du holde Kunst, in wieviel grauen Stunden,
Wo mich des Lebens wilder Kreis umstrickt,
Hast du mein Herz zu warmer Lieb entzunden,
Hast mich in eine bess're Welt entrückt!

Oft hat ein Seufzer deiner Harf' entflossen,
Ein süßer, heiliger Akkord von dir
Den Himmel bess'rer Zeiten mir erschlossen,
Du holde Kunst, ich danke dir!

מודרטו, קואזי מרצ'ה / מינואטו אָ טריו / אנדנטה קון מוטו / פינאלה: אלגרו מולטו



תבוז'אק משוייך הן לגל הרומנטי במוזיקה, הן לזרם הלאומי. כיוון שגדל בסביבה כפרית, דיבר צ'כית מילדותו, שלא כמו סמטנה קודמו, אשר ברצותו להעניק לארצו מוזיקה לאומית, נאלץ להוסיף לגרמנית, שפת אמו, את הצ'כית, שפת עמו. פניית העורף של סמטנה לגרמנית מסמנת את תחילתה של התנועה הכלל-אירופית, שחרטה על דיגלה התנערות מן ההגמוניה הגרמנית-איטלקית-צרפתית במוזיקה: הנורווגי גריג, הפיני סיבליוס, הספרדים אלבניס, גרנדוס ודה פאיה, ההונגרים ברטוק וקודאי, האנגלים ווין וויליאמס והולסט ואחרים ביקשו מעתה, איש איש במקומו ובדרכו, לשאוב את יצירתם מן הניגון הטבעי של לשונם ומן המוזיקה העממית של ארצם.

אוזנו של דבז'אק הייתה כרויה מגיל צעיר למוזיקה של בוהמיה ומורביה. לא בקלות נכנעו הוריו לגחמת הילד ללכת ללמוד מוזיקה, במקום להמשיך ולעבוד באיטליז של אביו. אך המאמץ היה כדאי: בהיותו בן שמונה-עשרה היה כבר נגן מקצועי של אורגן, ויולה וכינור, וכווילן החל לנגן בתזמורת "התיאטרון הבוהמי הזמני" של פראג, שם הכיר באמצע שנות השישים את סמטנה, אשר בצ'כיותו החלוצית היה לו למופת. שיריו הצועניים של דבז'אק והיצירות ה"סלאביות" שלו (שירים סלאביים, מחולות סלאביים ורפסודיות סלאביות) המשיכו במודע ובמוצהר את מורשת סמטנה.

לא שדבז'אק היה משוחרר מאחזת וגנר, מהשפעות שוברט ומהערצת ברהמס. משהחל להלחין וזכה בפרס, התברר לו כי ברהמס הגדול, שהיה בחבר השופטים, מתעניין ביצירתו. כך, ובאמצעות המו"ל של ברהמס, החלו יצירותיו של דבז'אק להתפרסם לרוחב היבשת האירופית וגם באיים הבריטיים, שם ביקר רבות וזכה להצלחה סוחפת כמנצח וכמלחין.

שנות התשעים חייכו אל דבז'אק: ב-1890 נענה להצעת צ'ייקובסקי לבקר ברוסיה, שם ניצח על תזמורות במוסקבה ובסנט פטרבורג, ב-1891 הוצעה לו משרת פרופסור בקונסרבטוריון של פראג, ובה בעת הוכרז דוקטור לשם כבוד של אוניברסיטת קיימברידג'. אך אז הגיעה אליו מניו יורק פנייתה של מייסדת "הקונסרבטוריון הלאומי למוזיקה של

אמריקה", כי יואיל לקבל עליו את ניהול המוסד. בשנים 1895-1892 ישב אפוא דבז'אק בניו יורק, ושם נולדו הסימפונייה התשיעית "מן העולם החדש", הקונצרטו לצילו בסי מינור ושירי התנ"ך.

מזגו הנוח של דבז'אק הצליח להשיג לו הישגים משני צדי האוקיינוס: הקונסרבטוריון הפרגאי התיר לו חופשת היעדרות, והגברת ת'רבר הניו-יורקית קיבלה את התנאי שהציב לפניה: כי תלמידים דלי-אמצעים ממוצא אינדיאני ואפריקני יתקבלו לקונסרבטוריון בלא לשלם שכר לימוד. מתברר כי לא רק העם הצ'כי עניין את דבז'אק, אלא העם באשר הוא. יש מי שיודע להצביע על אחד מתלמידיו שם, הארי ברלי (Burleigh), לימים מראשוני המלחינים האפרו-אמריקנים, כמי שהכיר לדבז'אק את הסולם הפנטטוני ואת שירי הנשמה ששילב בסימפונייה התשיעית.

את הסרנדה לכלי נשיפה ברה מינור הלחין דבז'אק ב-1878, בין מחזור שירים סלאביים לבין מחזור מחולות סלאביים. גם בסרנדה יש סלאביות: בתחילת המינואט משובץ סוסֶדֶסְקָה, "מחול השכנים" הצ'כי, ובהמשך מופיע מחול הפּוֹרְיאָנט, שנהג גם סמטנה לשלב ביצירותיו. בבכורה ניצח דבז'אק על הרכב מאותה תזמורת שבה החל את דרכו תחת שרביטו של בדז'יך סמטנה.

דרך אגב, בהרכב המקורי השתתפו רק צמדי האבובים, הקלרינטים, הבסונים ושלוש קרנות היער. את הצילו והקונטרבס הוסיף דבז'אק אחר כך, להעצים את נפח הצלילים הנמוכים.

Songs of a Wayfarer

Avner Biron conductor
Julien Van Mellaerts baritone (New Zealand)
Alon Reuven horn (Israel)
Ruth Varon horn (Israel)

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Serenade No. 6 ("Serenata Notturna")
in D Major K. 239
I. Marcia
II. Minuetto
III. Rondo

Attributed to Joseph Haydn (1732-1809)

Concerto for two horns and orchestra
in E-flat Major
I. Allegro maestoso
II. Romanza: Adagio
III. Rondo: Allegretto

Gustav Mahler (1860-1911)

"Songs of a Wayfarer"
arranged for chamber orchestra
by Schoenberg

Intermission

Franz Schubert (1797-1828) Lieder

"Erlkönig" arranged by Reger
"An die Musik" arranged by Reger

Antonin Dvořák (1841-1904)

Serenade for wind instruments,
cello and double bass
in D minor op. 44
I. Moderato, quasi marcia
II. Minuetto e trio
III. Andante con moto
IV. Finale: Allegro molto

35
2018
2019

Jerusalem / Jerusalem Theater

Tuesday, April 30 2019 at 20:00

Broadcast live at Kan Kol Hamusika

Savyon / Cultural Center

Thursday, May 2 2019 at 20:30

Tel Aviv: Tel Aviv Museum of Art

Friday, May 3 2019 at 13:00

Saturday, May 4 2019 at 21:00

Sunday, May 5 2019 at 20:00

Ness Ziona / Pais Art Center

Monday May 6 2019 at 20:00

Program notes: **Benny Hendel** Design: **Hagit Maimon**

The Israel Camerata Jerusalem

Music Director and Founder: **Avner Biron**

The musicians

*principal player **assistant principal

1st Violin

Matan Dagan*
Natasha Sher*
Carmela Leiman**
Denice Djerassi
Yuki Ishizaka
Michael Pavia
Roman Yusupov

2nd Violin

Hadas Fabrikant*
Eduard Reznik*
Arnold Kobiliansky
Michael Kontsevich
Keren Shoshani
Omri Tzach

Viola

Michael Plaskov*
Dor Sperber*
Boris Rimmer
Andrei Shapelnikov
Eduard Shubaev

Cello

Marina Katz*
Zvi Orleansky*
Alexander Sinelnikov**
Esther Valladares

Bass

Dmitri Rozenzweig*
Shai Peker

Flute

Esti Rofé*

Oboe

Muki Zohar*
Ori Meiraz

Bassoon

Mauricio Paez*
Kristijonas Grigas

French Horn

Alon Reuven*
Ruth Varon

Percussion

Karen Phenpimon-Zehavi*

Guest musicians | **Piano** Iris Globerson-Hirsch; **Harmonium** Irina Rozhneva; **Clarinet** Eli Eban, Ido Azrad;
Horn Itamar Leshem, Shir Farkash; **Violin** Smadar Schidlowsky

Board of Directors and Members of the Association

*Member of the board

Yair Green, Adv.* , Chairman
Jacob Aizner*
Prof. Ruth Arnon*
Avner Azulay
Talma Barabash-Knoller, CPA
Prof. Avi Ben Basat

Prof. Shlomo Biderman
Dr. Yoram Blachar*
Dr. Shmuel Cabilly*
Ruth Cheshin*
Ilan de Vries*
Prof. Menachem Fisch

Orly Froman*
Prof. Benny Geiger*
Efrat Weiman Gershony*
Prof. Moshe Hadani*
Prof. Uri Karshon
Raanan Kop, CPA*

Moshe Michles*
Prof. Dafna Schwartz*
Dov Shafir
Baruch Shalev
Dr. Lea Shamir-Shinan
Yehuda Zisapel
Gershon Zohar

Administration

CEO: Yoram Youngerman

Administrative Manager: Michael Kontsevich

Producer: Anat Richter

Music content coordinator: Dr. Ron Merhavi

Marketing Manager: Sarah Taylor David

Sales Manager: Dagan Feder

Office Manager: Sima Gielchinsky

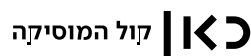
Stage Manager: Valery Aksyonov

Accountant: Sarit Yitshaki

Office: 13 HaHagana St. (HaGiv'a HaTsarfatit) Jerusalem | Tel: +972-2-5020503 Fax: +972-2-5020504

Internet: www.jcamerata.com | Email: info@jcamerata.com

The Orchestra is supported by: The Ministry of Culture and Sport | The Municipality of Jerusalem
and by the generous support of various donors.



35
2018
2019



Songs of a Wayfarer



**THE ISRAEL
CAMERATA
JERUSALEM**
MUSIC DIRECTOR: AVNER BIRON